

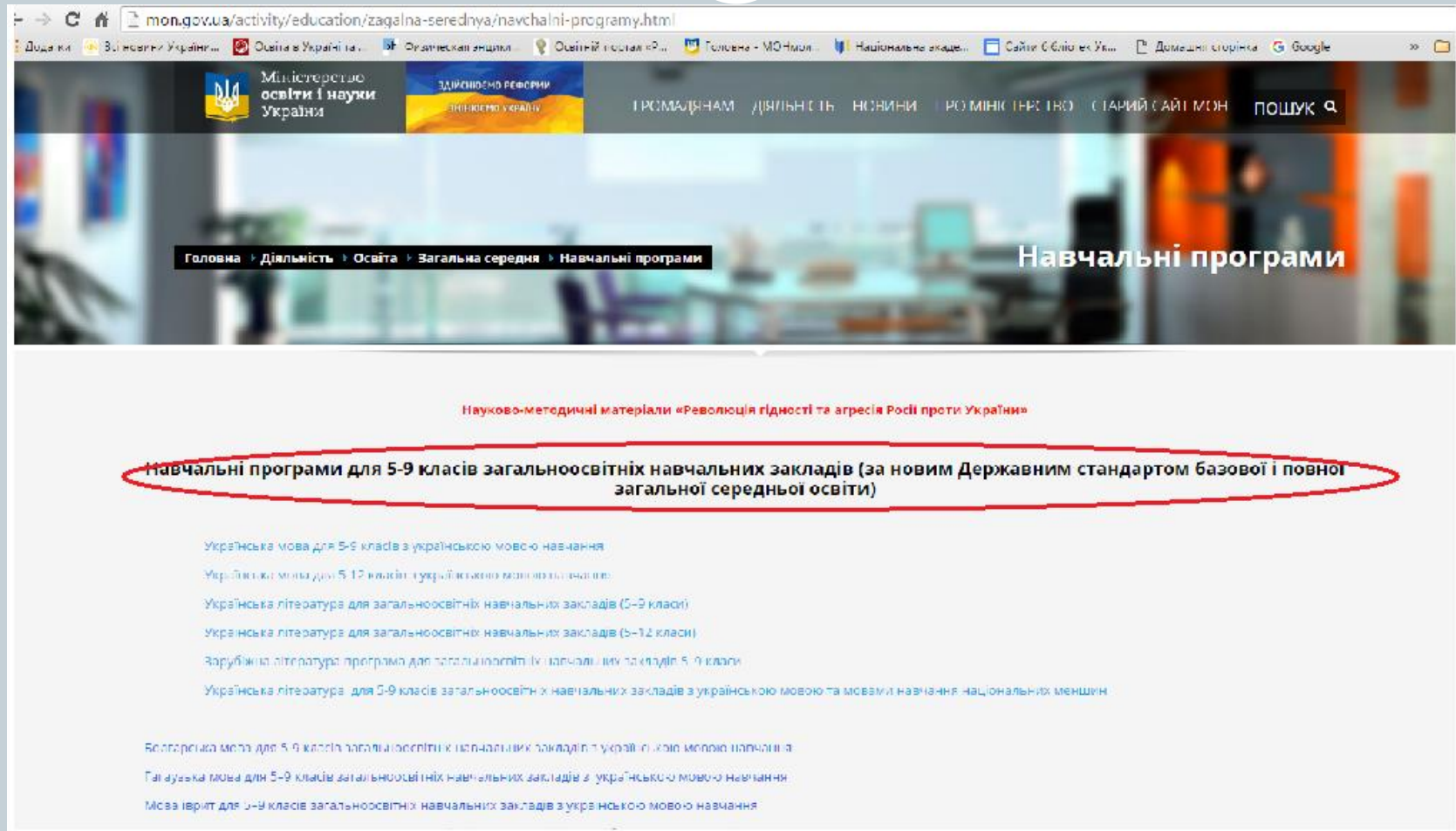

Як працювати з інструктивно-методичними матеріалами для проведення експертизи електронних версій проектів підручників для учнів 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів

**Т.М. ЗАСЄКІНА,
ЗАСТУПНИК ДИРЕКТОРА З НАУКОВО-
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ІНСТИТУТУ
ПЕДАГОГІКИ
НАПН УКРАЇНИ**

1. Відповідність проекту підручника навчальній програмі

[http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869088/;](http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869088/)

The screenshot shows the website of the Ministry of Education and Science of Ukraine. The main navigation menu includes: Головна, Діяльність, Освіта, Загальна середня, Навчальні програми. The page title is "Навчальні програми". A red oval highlights the text: "Навчальні програми для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (за новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти)". Below this, there is a list of educational programs:

- Українська мова для 5-9 класів з українською мовою навчання
- Українська мова для 5-12 класів з українською мовою навчання
- Українська література для загальноосвітніх навчальних закладів (5-9 класів)
- Українська література для загальноосвітніх навчальних закладів (9-12 класів)
- Зарубіжна література: програма для загальноосвітніх навчальних закладів 5-9 класів
- Українська література для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою та мовами навчання національних меншин

At the bottom, there are additional links for other languages:

- Білоруська мова для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання
- Гайдузька мова для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання
- Мова іврит для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання

Критерії експертизи:

- повнота і вичерпна реалізація в підручнику предметного змісту, визначеного навчальною програмою;
- відповідність обсягу підручника кількості навчальних годин, відведених на вивчення предмета;
- логічна послідовність і систематизованість викладу основних змістових питань, дотримання принципів доступності, наочності та ін.

Невідповідність змісту проекту підручника навчальній програмі може бути підставою для відхилення підручника.

Що таке навчальна програма

8-й клас. АЛГЕБРА

(70 год. I семестр — 32 год, 2 год на тиждень,

II семестр — 38 год, 2 год на тиждень)

- програма містить назву предмета,
- **пояснювальну записку,**
- найменування і зміст навчальних тем,
- очікуваний результат засвоєння навчального матеріалу,
- розподіл навчального часу на вивчення навчальних тем,
- перелік демонстрацій, тем навчальних проектів, обов'язкових видів роботи (лабораторних, практичних, аудіювання тощо), а також *критерії оцінювання навчальних досягнень*

К-ть год	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учня
32	<p>Тема 1. РАЦІОНАЛЬНІ ВИРАЗИ</p> <p>Рациональні вирази. Рациональні дроби. Основна властивість раціонального дроби</p> <p>Арифметичні дії з раціональними дробами</p> <p>Рациональні рівняння. Рівносильні рівняння</p> <p>Степінь із цілим показником та його властивості. Стандартний вигляд числа</p> <p>Функція $y = \frac{k}{x}$, її графік і властивості</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>наводить приклади раціонального виразу, раціонального дроби, степеня із цілим показником</p> <p>розпізнає цілі раціональні вирази, дробові раціональні вирази</p> <p>пояснює:</p> <ul style="list-style-type: none"> • як виконати скорочення дроби; як звести дріб до нового знаменника; як звести дроби до спільного знаменника; • що таке: стандартний вигляд числа <p>формулює:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основну властивість дроби; властивості степеня з цілим показником;

11	<p>Розділ 4. МЕХАНІЧНА РОБОТА ТА ЕНЕРГІЯ.</p> <p>Механічна робота. Потужність. Механічна енергія та її види. Закон збереження й перетворення енергії в механічних процесах та його практичне застосування. Прості механізми. Момент сили. Важіль. Умови рівноваги важеля. Коефіцієнт корисної дії простих механізмів.</p> <p><i>Лабораторні роботи:</i></p> <p>№ 11. Вивчення умови рівноваги важеля. № 12. Визначення ККД простого механізму.</p> <p><i>Демонстрації</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Перетворення механічної енергії. 2. Умови рівноваги тіл. 3. Важіль. 4. Рухомий і нерухомий 	<p><i>Учень/учениця:</i> Знає й розуміє:</p> <p>поняття механічної роботи, потужності, кінетичної і потенціальної енергії, моменту сили, коефіцієнту корисної дії та їхні одиниці, сутність закону збереження механічної енергії, умови рівноваги важеля, принцип дії простих механізмів; формули роботи, потужності, ККД простого механізму, кінетичної енергії, потенціальної енергії тіла, піднятого над поверхнею Землі, моменту сили.</p> <p>Уміє:</p> <p>застосовувати набуті знання в процесі розв'язування фізичних задач та виконання лабораторних робіт; вимірювати ККД простих механізмів; користуватися простими механізмами (важіль, нерухомий та рухомий блоки, похила площина);</p> <p>Виявляє ставлення й оцінює:</p> <p>прояв закону збереження та перетворення механічної енергії; ефективність використання простих механізмів.</p>
----	---	---

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	16 (заг.)	<p>Відомості про мовлення</p> <p>Повторення відомостей про текст, стилі, жанри й типи мовлення, вимоги до мовлення, ситуацію спілкування; засоби міжфразового зв'язку в тексті. Різновиди аудіювання: ознайомлювальне, критичне, вивчальне.</p> <p>Особливості будови опису місцевості, пам'яток історії й культури.</p> <p>Жанри мовлення: оповідання, повідомлення, тематичні виписки, конспект прочитаного, протокол, витяг із протоколу, інтерв'ю, особливості будови їх.</p>	<p>Учень /учениця:</p> <p>усвідомлює такі поняття, як види, форми мовлення, вимоги до мовлення, складники ситуації спілкування; розрізняє різновиди аудіювання й читання; аналізує текст, основні ознаки його й будову; визначає загальні мовні засоби міжфразового зв'язку (повторення й узагальнення знань); розрізняє стилі (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний), сферу використання їх, типи (розповідь, опис місцевості, пам'яток історії і культури, роздум) і жанри мовлення (оповідання, повідомлення, тематичні виписки, конспект, протокол, витяг із протоколу, інтерв'ю); виявляє стилістичні помилки в тексті й виправляє їх.</p>
2	1	<p>Види робіт</p> <p>Сприймання чужого мовлення:</p> <p>Аудіювання (слухання-розуміння)</p> <p>Слухання-розуміння текстів, що належать до стилів: розмовного, художнього, офіційно-ділового, публіцистичного, наукового; типів: розповідь, опис (зокрема опис місцевості, пам'яток історії й культури), роздум; жанрів мовлення (оповідання, стаття, повість, п'єса, нарис, вірш, байка), різноманітні</p>	<p>Учень /учениця:</p> <p>розуміє фактичний зміст, тему та основну думку висловлень інших людей з одного прослуховування (розповіді, лекції, повідомлення, телепередачі та ін.), стежачи за особливостями змісту й мовного оформлення їх (тривалість звучання художнього тексту 700-800 слів 7-8 хв., інших стилів обсягом 600-700 слів – 6-7 хв.); визначає причинно-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні засоби в</p>

2. Відповідність проекту підручника цілям і завданням освіти (сучасній освітній парадигмі)

Критерії експертизи:

- реалізація ідей особистісно орієнтованого підходу в проекті підручника
- компетентнісна орієнтованість змісту підручника
- реалізація діяльнісного підходу в проекті підручника

3. Аналіз структурних компонентів проекту підручника

- Критерії експертизи:**

3.1. Відповідність тексту та ілюстрацій підручника основним психолого-педагогічним вимогам

3.2. Повнота реалізації можливостей методичного апарату в забезпеченні організації навчально-пізнавальної діяльності учнів

3.3. Доцільність і ефективність апарату орієнтування в підручнику

3.4. Забезпечення виховної, розвивальної та здоров'язбережувальної функцій

3.5. Відповідність гендерному підходу в освіті

Структура шкільного підручника

Компонент	Складники компонента		
	Текстовий	Основний текст	Додатковий текст
	<p><i>За змістом:</i> вступний; інформаційний; заклучний.</p> <p><i>За характером:</i> опис; оповідання; пояснення; проблемний виклад; узагальнення.</p>	<p>1.Документи 2.Науково-популярні тексти 3.Художні тексти</p>	<p>Посторінковий словник. Пояснення у дужках всередині основного тексту. Підписи до ілюстрацій. Дані про подані документи та авторів їх. Винесення</p>
Позатекстовий	Ілюстрації	Методичний апарат	Апарат орієнтування
	<p><i>Зображувальні:</i> малюнки; репродукції; фотоілюстрації; документальні зображення; <i>Умовно-графічні:</i> графіки; карти; картосхеми, плани; схеми, креслення</p>	<p>1.Запитання і завдання: відтворювальні; перетворювальні; творчо-образні; проблемні 2. Текстові таблиці: порівняльні узагальнювальні; конкретизувальні; ілюструвальні. 3. Опорні схеми (структурно-логічні) 4. Плани-схеми, пам'ятки-алгоритми 5. Завдання для самоконтролю</p>	<p>1. Загальний зміст 2. Рубрикація і тематичні символи 3. Сигнали-символи (піктограми) 4. Виділення в тексті (курсивом, жирним шрифтом тощо) 5. Словники і покажчики: понять, дат імен 6. Глосарій 7. Колонтитули, шмуцтитули 8. Бібліографія 9. Довідники</p>

3.1.Відповідність тексту та ілюстрацій підручника основним психолого-педагогічним вимогам

- побудова й структура текстів;
- стиль текстів ;
- співвідношення й взаємозв'язок основного, додаткового й пояснювального текстів;
- мова текстів;
- доступність викладу;
- науковість змісту;
- наявність елементів змісту й вимог, що призводять до перевантаження учнів;
- дидактична доцільність використання ілюстративного матеріалу

3.2. Повнота реалізації можливостей методичного апарату в забезпеченні організації навчально-пізнавальної діяльності учнів

- *ефективність апарату засвоєння знань* (наявність різних типів навчальних завдань і вправ – пропедевтичні, ввідні, пробні, тренувальні, творчі; питома вага серед них творчих, розвивальних; розташування їх у підручнику з урахуванням основних етапів процесу навчання – сприймання навчального матеріалу, усвідомлення й осмислення його (розуміння, закріплення, застосування на практиці);
- *доцільність використання пам'яток, алгоритмів, зразків виконання завдань тощо;*
- *наявність засобів мотивації, стимулювання пізнавального інтересу, розвитку інтелектуальної, зокрема творчої, діяльності учнів, оволодіння учнями прийомами розумової діяльності (індукція, дедукція, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення тощо),*
- *наявність засобів організації різних видів діяльності і комунікації між учасниками освітнього процесу, завдань для організації групової, навчально-дослідної та проектної діяльності учнів;*
- *наявність засобів диференціації, індивідуалізації та персоналізації навчальної діяльності учнів відповідно до їхніх пізнавальних можливостей.*

3.3. Доцільність і ефективність апарату орієнтування в підручнику

- наявність компонентів апарату орієнтування – змісту, вступного звернення до читача; словника, покажчика, шмуцтитулів, довідників тощо;
- раціональність рубрикацій,
- доцільність використання сигналів-символів; однотипність їх і наступність у використанні елементів апарату орієнтування
- інструментальність вступного звернення до читача, доцільність його;

3.4. *Забезпечення виховної, розвивальної та здоров'язбережувальної функцій*

- зміст підручника сприяє формуванню патріотизму, любові і поваги до Батьківщини, свого народу, його мови, державних, національних, родинних цінностей, толерантному ставленню кожної людини, незалежно від її статі, етнічної, релігійної, культурної приналежності чи інших ознак, навчає міжнаціонального і міжконфесійного діалогу; виховує особистість, готову до ефективної міжкультурної взаємодії в нових історичних реаліях, чутливу до людської інакшості та нетерпиму до проявів расизму, ксенофобії й нетерпимості до людських відмінностей. Експерт має проаналізувати в підручниках наявність елементів полікультурного виховання, як одного з пріоритетних напрямів у підготовці особистості в умовах європейської інтеграції.
- зміст підручника виховує характер, сприяє розвитку особистості, створенню умов для самовизначення і соціалізації учня на основі соціокультурних, духовно-моральних цінностей і прийнятих у суспільстві правил і норм поведінки в інтересах людини, родини, суспільства і держави;
- навчає раціонального природокористування, дотримання безпечних норм життєдіяльності.

Як працювати над рецензією

- Висновки мають бути об'єктивними та не протирічити положенням констатувальної частини рецензії;
- Не можна наводити твердження, які взаємно виключають одне одного;
- Рецензію можна зробити більш компактною за рахунок вилучення несуттєвих описів, які не висвітлюють науково-методичний рівень проекту рукопису;
- Рецензія має відображати не власне бачення експертом підручника нового покоління, а відповідність рецензованого проекту основним вимогам;
- Експерт може познайомитися з досвідом рецензування проектів підручників для 7 класу за посиланням <https://onedrive.live.com/?id=70597C3ED054E6E7%211839&cid=70597C3ED054E6E7>.